

MANJOLA LUMANI (ZAÇELLARI)

**RËNDËSIA E PRAKTIKËS MËSIMORE NË PROGRAMET
E FORMIMIT TË MËSUESVE TË GJUHËS
DHE TË LETËRSISË**

Praktika mësimore është një nga elementët më të rëndësishëm për t'u bërë mësues. Ajo u mundëson studentëve praktikantë të aplikojnë atë që kanë mësuar në teori. Sipas disa studimeve¹, gjatë praktikës mësimore një praktikanti i jepet mundësia të provojë artin e mësimdhënies para se të futet në botën e vërtetë të profesionit të mësuesit. Kështu, praktika mësimore u mundëson studentëve njohuri praktike mbi përdorimin e metodave të mësimdhënies, strategjive, parimeve, teknikave dhe praktikave, duke zhvilluar aktivitete të ndryshme të jetës së përditshme shkollore.

Studiues të ndryshëm kanë dhënë përkufizime jo të njëjta për praktikën mësimore. Sipas Perri², “praktika mësimore i referohet periudhës në të cilën një student-mësues fiton përvojën e parë në punën me një grup të caktuar nxënësish. Kështu, praktika mësimore mund të zhvillohet në një sërë mënyrash: një ditë në javë gjatë një semestri ose në një periudhë dy deri në gjashtë javë”.

Terma të tillë si “praktikë”, “përvojë në terren”, “përvojë profesionale” etj. përdoren për t'iu referuar kësaj periudhe. Në shumë institucione “praktikë” është termi që përdoret për t'iu referuar procesit përfundimtar të mësimdhënies (praktika profesionale para zhvillimit të provimit të shtetit). Ky proces përfshin një mbikëqyrës që komunikon me studentët për t'i ndihmuar ata të përballen me problemet me të cilat përballen gjatë praktikës së tyre.

¹ Kasanda, CD. (1995). “Teaching practice at the University of Namibia: Views from student teachers”. *Zimbabwe Journal of Educational Research*, 7, 57-68.

² Perry, R. (2004). *Teaching practice for early childhood: A guide for students*. Routledge.

Studiuesit Kiggundu dhe Nayimuli³ e shohin praktikën mësimore si një formë të të mësuarit të integruar me punën, pra kohën kur studentët punojnë për të zbatuar teorinë në praktikë.

Ndërsa, sipas Marais and Meier⁴, “termi praktikë mësimore përfaqëson gamën e përvojave ndaj të cilave ekspozohen mësuesit e ardhshëm kur punojnë në klasa dhe shkolla. Ajo është një komponent integral i aftësimit të mësuesve dhe i referohet vendosjes së praktikantëve në shkolla për të realizuar planifikimin e mësimeve, organizimin e klasës dhe zhvillimin e mësimit”.

Studiuesit Stones-i dhe Morris-i nënvizojnë tri domethënie kryesore të termit praktikë: praktikimi i aftësive mësimdhënëse dhe përvetësimi i rolit të një mësuesi; gjithë përvoja që studentët kalojnë nëpër shkolla; aspektet praktike të dallueshme nga studimet teorike⁵.

Gjatë praktikës mësimore studentët përballen me profesionin, duke qenë studentë dhe mësues në të njëjtën kohë. Siç theksohet në raportin Edukimi fillestar i mësuesve e Komisionit Evropian, ky proces është “...një përvojë intensive, e cila kërkon që mësuesit e rinj të jenë njëkohësisht nxënës dhe mësues – të mbështeten nga të tjerët si mësues të rinj dhe ata vetë të mbështetin nxënësit e tyre në procesin mësimor. Kjo realisht është “një sfidë intelektuale për ta, pasi kërkon njëherësh analizim, shqyrtim dhe rishikim të ideve në kontekstin e praktikës. Ky proces përfshin të gjitha qëndrimet, besimet dhe emocionet e një mësuesi të ri.”⁶

Padyshim që ky proces është gjithnjë i ndërlikuar, sepse duke u marrë me profesionin për herë të parë, studenti mund të përjetojë forma të ndryshme ankthi që lidhen me trajtimin e një profesioni të ri dhe shumëdimensional dhe me faktin se pas disa viteve studimesh se çfarë ai ka mësuar në teori duhet të zbatohet në praktikë. Sidoqoftë, të

³ Kiggundu, E. & Nayimuli, S. (2009). “Teaching practice: a make or break phase for student teachers”, *South African journal of education*, 29.3. f. 347.

⁴ Marais, P. & Meier, C. (2004). *Hear our voices: Student teachers' experiences during practical teaching*. f. 221.

⁵ Stones, E. & Morris, M. (1972). *Teaching practice: problems and perspectives: a reappraisal of the practical professional element in teacher preparation*. Methuen.

⁶ European Commission. (2014). *Initial teacher education in Europe: an overview of policy issues*.

dhënat tregojnë se gjatë praktikës mësimore puna me nxënësit në shkollë i përfshin studentët në një shkallë shumë të lartë emocionale, kryesisht me natyrë pozitive. Megjithatë, në disa raste, praktika mësimore mund të jetë përvojë shumë sfiduese për ta dhe nganjëherë shumë e frikshme⁷.

Prandaj, praktika mësimore shndërrohet në një proces shumë sfidues për studentët. Përballimi me sukses i saj përfshin njëkohësisht një larmi aktorësh, si: shkollën dhe universitetin, mësuesin mentor dhe lektorin udhëheqës. Për shkak se studentët përballen me sfida të ndryshme gjatë këtij procesi, ata duhet të njihen me problemet kryesore që e shoqërojnë atë. Nëse këto sfida nuk adresohen siç duhet, mund të ndikojnë në performancën e mësuesve studentë gjatë praktikës së tyre mësimore dhe mund të ndikojnë në perceptimin e tyre për profesionin e mësuesit.

Roli i institucioneve të larta në zhvillimin profesional të mësuesve të rinj

Institucionet e arsimit të lartë kanë qenë në reformë të vazhdueshme që nga viti 2003 kur Shqipëria nënshkroi Deklaratën e Bolonjës dhe u bë pjesëmarrëse me të drejta të plota. Pas nënshkrimit të kësaj deklarate të rëndësishme, arsimi i lartë në Shqipëri synon plotësimin e standardeve të arsimit të lartë sipas atyre të vendeve të tjera evropiane. Qëllimi ka qenë dhe mbetet një reformë e thellë, e cila rrjedhimisht prek të gjithë sistemin, duke synuar realizimin e një sistemi të larmishëm me konfigurim modern, brenda rishqyrtimit të përmbajtjes së programit, bazuar në Deklaratën e Bolonjës dhe realizimin e programeve studimore dhe specialiteteve të domosdoshme për tregun e punës.⁸

Padyshim, reformat në arsimin e lartë prekën edhe programet e studimit të mësuesisë, të cilat nga viti në vit po përshtaten me

⁷ Mannathoko, M. (2013). *Does teaching practice effectively prepare student-teachers to teach creative and performing arts? The case of Botswana*. International Journal of Higher Education. f. 115.

⁸ Instituti i Zhvillimit të Arsimit. (2016). *Raporti i formimit fillestar të mësuesve në institucionet e arsimit të lartë shqiptar*. marrë në janar, 2020, nga <http://izha.edu.al/new/wp-content/uploads/2017/03/Raporti.pdf>.

strukturën arsimore të vendeve që kanë nënshkruar Deklaratën e Bolonjës. Megjithatë, sipas raportit të formimit fillestar të mësuesve në institucionet e arsimit të lartë të përpiluar nga Instituti i Zhvillimit të Arsimit (IZHA), kurrikulat duhet të pasurohen më tej dhe përmbajtja e tyre duhet të jetë në përputhje me reformat e ndërmarra në sistemin arsimor parauniversitar⁹.

Kurrikula universitare dhe programet e arsimit të lartë duhet t'i kushtojnë vëmendje të veçantë nevojës për trajnim praktik, si një element kryesor dhe themelor për formimin e studentëve përkatës dhe përgatitjen e tyre për profesionin e mësuesit, si dhe zhvillimin e sistemit arsimor në Shqipëri. Është fakt që një student i trajnuar mirë do të jetë një udhëheqës i mirë në të ardhmen. Universiteti luan kështu një rol parësor në formimin e tyre.

Historikisht, praktikat në vendin tonë janë zhvilluar përmes bashkëpunimit midis universiteteve dhe shkollave, midis pedagogëve dhe mentorëve, megjithatë të dhënat sugjerojnë që ky proces është konsideruar prej kohësh si dytësor, studentët e kanë marrë atë për të mirëqenë dhe praktika është konsideruar si pjesa më e thjeshtë e viteve të universitetit, madje edhe pjesa më argëtuese e studimeve, duke qenë se edhe nota ka qenë në të shumtën e rasteve, jo rezultat i arritjeve të tyre gjatë zhvillimit të praktikës, por një vlerësim fiktiv i studentit praktikant¹⁰. Mund të thuhet se ky proces nuk ka qenë shumë efektiv dhe mësuesit, mentorët e universiteteve dhe shkollës apo thënë ndryshe mbikëqyrësit e praktikës, nuk i kanë dhënë asaj rëndësinë e duhur.

Sidoqoftë, me reformimin e sistemit arsimor shqiptar, vëmendje e veçantë i është kushtuar studentëve që japin mësim gjatë praktikës mësimore, duke e konsideruar atë si një faktor kryesor jo vetëm që do t'i mundësojë studentit të marrë një përvojë teorike dhe praktike, por edhe të zhvillojë njohuritë për lëndën si dhe njohuritë e tij pedagogjike.

⁹ *Po aty*.

¹⁰ Shih më gjerë Zaçellari Lumani, M. (2019). "Teaching Practice in the Albanian Context: Student-Teachers' Perceptions regarding their Experience in Teaching", Kreu 11, në *Rethinking Teacher Education for the 21st Century*, Botues: Verlag Barbara Budrich. Poloni.

Referuar ligjit nr. 80/2015 “Për arsimin e lartë dhe kërkimin shkencor në institucionet e arsimit të lartë në Republikën e Shqipërisë”, në nenin 83, për programet e studimit në fushën e arsimit është përcaktuar: Programet e studimit për formimin e mësuesve të arsimit të mesëm të ulët dhe mësuesve të arsimit të mesëm të lartë, zhvillohen në programet e ciklit të dytë të studimeve “Master”, me 120 kredite, sipas fushave përkatëse të formimit; Programet e studimit të ciklit të dytë në fushën e mësuesisë duhet të përmbajnë 25 për qind të krediteve për trajnimin e përgjithshëm psiko-pedagogjik. Po ashtu, programet e studimit që formojnë mësues të së njëjtës fushe të studimit, duhet të kenë të paktën 80 për qind të kurrikulës me përmbajtje të ngjashme¹¹. Ligji i ri përcakton si detyrim përafrimin e kurrikulave të formimit fillestar të mësuesve në institucionet e arsimit të lartë në lidhje me përgatitjen e mësuesve.

Megjithatë, ndërsa reformat në funksion të procesit janë duke u ndërmarrë, ekspertët e arsimit argumentojnë se reforma kurrikulare e trajnimit të mësuesve është e vështirë dhe pengohet nga një sërë faktorësh, si: mungesa e kapacitetit të mjaftueshëm, fondet, përvoja dhe njohuritë. Nga ana tjetër, statusi i ulët i mësuesve në shoqëri, kontigjentet e dobëta të studentëve bëjnë programet në fakultetet e Edukimit të mos preferohen dhe të mos zgjidhen nga studentët, duke e bërë të vështirë përmirësimin e situatës arsimore¹².

Këta elementë ndikojnë negativisht në procesin e trajnimit të mësuesve, i cili lidhet drejtpërdrejt me studentët që do të bëhen mësues në të ardhmen. Të gjitha këto procese shkojnë paralelisht. Nëse universiteti përgatit studentë të dobët, duke u siguruar atyre njohuri kryesisht teorike që nuk përvetësohen ose fitohen në mënyrë të barabartë nga të gjithë, rrjedhimisht institucioni do të dështojë në

¹¹ Ministria Arsimit dhe Sportit. (2015). *Ligji për arsimin e lartë dhe kërkimin shkencor në institucionet e arsimit të lartë në Republikën e Shqipërisë*. marrë në 2019, nga http://umt.edu.al/new/rregullore/Ligj_80-2015-22-07-2015.pdf.

¹² Haxhiymeri, E, N. Mita, (2014). *Zhvillimi Profesional dhe Vlerësimi i Mësuesve në Shqipëri*, Koalicioni për Edukimin e Fëmijëve në Shqipëri, Tiranë.

përgatitjen e studentëve cilësorë. Në lidhje me këtë, ne mund t'i referohemi rezultateve të testit "PISA", ku Shqipëria renditet shumë larg vendeve evropiane.

Prandaj ritheksojmë që përgatitja e studentëve mësues duhet të konsiderohet nga universitetet dhe aktorët e tjerë përgjegjës për këtë proces si një element kryesor për përmirësimin e cilësisë së arsimit në vend. Sipas Raportit Përfundimtar për Reformën e Arsimit të Lartë dhe Kërkimit Shkencor të paraqitur në vitin 2014 nga MASH, janë të rëndësishme disa ndryshime në politikat që lidhen me profesionin e mësuesit (si në studimet Bachelor, ashtu edhe në ato Master). Në përmbajtjen e tij këshillohet që kurrikulat e mësuesisë të unifikohen në masën 80%, duke i pasuruar ato me komponentë të rëndësishëm të formimit pedagogjik dhe psikologjik, si dhe me trajnime praktike në institucionet e arsimit të mesëm. Është shumë e rëndësishme që programet e formimit të mësuesve të përfshijnë metodologji kërkimore dhe hulumtuese, në mënyrë që mësuesit e rinj të jenë në gjendje të zbatojnë hulumtimin gjatë praktikës mësimore. Njohja e tyre me shkollën dhe me nxënësit duhet të fillojë që nga fillimi i studimeve. Programet e reja, për të gjitha kategoritë e mësuesve, duhet të pasqyrojnë risitë e kurrikulave parauniversitare; pasurimin e tyre me lëndë *TIK* dhe teknikat e përpilimit të testeve për të vlerësuar nivelin e zhvillimit të kompetencave. Të gjitha këto duhet të sigurojnë që studentët të vijnë në auditor për të diskutuar dhe jo për të riprodhuar ato që u janë dhënë në leksion, libra dhe materiale të tjera.

Modeli i ri i trajnimit të mësuesve të rinj, i përafruar me modelet më të përparuara evropiane, forcohet gjithashtu nga qendrat trajnuese të fakulteteve që përgatisin mësuesit e ardhshëm. Këto qendra mund të ndihmojnë studentët të përsosin kompetencat, aftësitë dhe kapacitetet profesionale të nevojshme për formimin sa më cilësor të tyre. Qendrat gjithashtu mund të ndihmojnë në përgatitjen e mësuesve mentorë. Shkollat, ku mësuesit e ardhshëm zhvillojnë praktikën e tyre, duhet të jenë gjithashtu pjesë e tyre.

Prandaj, është e nevojshme të theksohet roli që duhet të kenë institucionet e arsimit të lartë në krijimin e të gjithë infrastrukturës dhe kushteve për trajnim, si dhe në vijimin e edukimit të mësuesve, çka do të thotë se detyra e këtyre institucioneve nuk ka të bëjë vetëm me përgatitjen e studentëve dhe aktivizimit të tyre në praktikën mësimore,

por që ata të mbështeten duke iu ofruar atyre trajnime shtesë, seminare etj., sipas parimit që trajnimi i mësuesve duhet të jetë i vazhdueshëm.

Megjithatë, edhe pse këto ndryshime rrënjësore ishin parashikuar të ndodhin në vitin 2014, ende nuk ka të dhëna në lidhje me zbatimin e këtij procesi. Institucionet e arsimit të lartë që përgatisin mësues e konsiderojnë punën e tyre të përfunduar pasi studentët diplomohen dhe nuk u ofrojnë atyre trajnime të vazhdueshme, siç ndodh në vendet me një sistem arsimor të zhvilluar, ku jo vetëm që ofrohet vazhdimisht trajnim, por institucionet e arsimit të lartë bashkëpunojnë edhe me drejtoritë arsimore rajonale në mënyrë që studentët e diplomuar të punësohen dhe t'u sigurojnë atyre trajnime¹³.

Organizimi i trajnimit fillestar të mësuesve në institucionet e arsimit të lartë/ Rasti i programeve *Master të gjuhës dhe letërsisë* në Universitetin e Durrësit

Fakultetet dhe departamentet e mësuesisë si pjesë e universitetit janë strukturat përgjegjëse për formimin fillestar të mësuesve, për zhvillimin dhe organizimin e kurrikulës. Programet e hartuara duhet të jenë të tilla që t'iu sigurojnë studentëve njohuri teorike dhe zbatimin praktik të këtyre njohurive. Kurrikula duhet të jetë një instrument i bazuar në kompetenca, duke synuar që studentët të mos përsërisin leksionet, por të kontrollojnë se cilat aftësi fitojnë dhe si t'i përdorin ato praktikisht.

Është fakt që sistemi ynë arsimor ka tendencë të përqendrohet më shumë në aspektin teorik. Kjo mund të vërtetohet vetëm duke i hedhur një sy kurrikulave. Megjithatë, prirja është që kjo situatë të ndryshojë për mirë. Tashmë në shkollat tona nxënësi/studenti është në qendër dhe jo mësuesi, siç ishte dikur dhe mësimet zhvillohen sipas kompetencave të lëndës dhe aftësive mësimore.

Nisur nga ky këndvështrim, tekstet universitare si dhe ato të sistemit arsimor parauniversitar duhet të synojnë mësimin bazuar në kompetenca, çka nënkupton që lidhja dhe marrëdhënia shkollë-

¹³ Universities UK. (2014). The founding environment for universities, *The impact of teacher training reform on English higher education institutions*.

universitetit duhet të sigurojë vazhdimësinë në të gjithë sistemin dhe të përgatisë studentë të cilët do të jenë mësues të mirë në të ardhmen.

Si funksionon në të vërtetë programi fillestar i trajnimit për mësuesit në institucionet e arsimit të lartë?

Sipas raportit të edukimit fillestar të mësuesve hartuar nga Instituti i Zhvillimit të Arsimit, koncepti dhe procesi i zhvillimit profesional të mësuesve në Shqipëri përfshin: Formimin Fillestar, Praktikën Profesionale dhe Zhvillimin e Vazhdueshëm në të gjithë Karrierën. Por, siç e theksuam edhe më lart, faza e tretë që lidhet me trajnimin e vazhdueshëm të mësuesve nga universitetet pothuajse nuk ndodh dhe IAL-të e konsiderojnë të përfunduar këtë proces sapo mbyllet faza e parë.

Megjithatë, sipas këtij raporti, Institucionet e Arsimit të Lartë kanë burime dhe kapacitete të mjaftueshme për të kontribuar dhe për t'u angazhuar në procesin e zhvillimit të vazhdueshëm profesional të mësuesve. Ata mund të jenë ofruesit më të rëndësishëm të programeve dhe moduleve të trajnimit si nga pikëpamja e përmbajtjes shkencore të lëndës, po ashtu edhe nga metodologjia e mësimdhënies¹⁴. Për të pasur një qasje sa më efektive ndaj kornizës evropiane, universitetet tona duhet të jenë mbështetësit kryesorë dhe të aftësimi të vazhdueshëm dhe përgatitjes së mësuesve.

Kështu, në Universitetin "A. Moisiu" të Durrësit, si dhe në disa universitete të tjera të vendit që përgatisin mësuesit e ardhshëm (si atë të Korçës, Shkodrës, Elbasanit etj.) janë ngritur qendra që synojnë edukimin e vazhdueshëm të mësuesve përmes trajnimit të vazhdueshëm dhe ofrimit të praktikave më të mira në lidhje me mësimdhënien cilësore. Për Universitetin e Durrësit këtë rol e luan Qendra për Edukim të Vazhdueshëm (QEV), përmes së cilës ofrohet formim profesional për mësuesit. Kjo qendër, në bashkëpunim me departamentet e Fakultetit të Edukimit, ofron ndihmë të vazhdueshme jo vetëm për studentët që përfundojnë studimet në Universitetin e Durrësit, por edhe për mësuesit në të gjithë territorin e Shqipërisë.

¹⁴ Instituti i Zhvillimit të Arsimit. (2016). *Raporti i formimit fillestar të mësuesve në institucionet e arsimit të lartë shqiptar*. marrë në janar, 2020, nga <http://izha.edu.al/new/wp-content/uploads/2017/03/Raporti.pdf>.

Aktualisht, Fakulteti i Edukimit pranë Universitetit të Durrësit, ofron disa programe që përgatisin mësues:

a. 5 (pesë) programe studimi që i përkasin programeve të ciklit të parë të studimit: Arsim parashkollor, arsim fillor, gjuhës shqipe, letërsi dhe anglisht, gjuhë angleze, gjermanisht-anglisht.

b. 2 (dy) programe studimi që i përkasin ciklit të dytë të studimit, Master i Shkencave: Mësues për arsimin e mesëm të ulet në Gjuhë Shqipe, Letërsi, Anglisht dhe Mësimdhënie në Psikologji dhe Sociologji

c. 4 (katër) programe studimi që i përkasin ciklit të dytë të studimit, Master Profesional: Mësues për arsimin fillor, Didaktikë, Mësues për gjuhën shqipe dhe letërsinë, Mësimdhënie e gjuhës angleze.

Universitete të tjera në vend (në Tiranë, Elbasan, Shkodër, Korçë, Vlorë, Gjirokastrë) ofrojnë programe të ngjashme studimi, por ka dallime të mëdha në kurrikulat e përdorura nga secila IAL. Edhe pse prej kohësh flitet për një unifikim në masë 80% të këtyre kurrikulave, deri më tani ende nuk është bërë ndonjë ndryshim. Sa i përket praktikave mësimore, ato zakonisht zhvillohen në IAL-të përkatëse (në bashkëpunim me drejtoritë arsimore) pas përfundimit të ciklit të dytë të studimeve. Por edhe në rastin e zhvillimit të praktikës nuk ka asnjë dokument të përbashkët për të gjitha IAL-të që të përcaktojë qartë se si duhet të zbatohet procesi i praktikës mësimore, edhe pse ka pasur përpjekje nga institucionet e arsimit të lartë për të hartuar kornizën e standardeve për trajnimin fillestar të mësuesve, por që ende nuk është arritur institucionalizimi i tij për t’u përdorur më pas nga të gjitha IAL-të që përgatitin mësuesit e ardhshëm.

Më poshtë pasqyrohet se ç’vend zë praktika mësimore në programin Master “Mësues për gjuhën shqipe dhe letërsinë” në Fakultetin e Edukimit në Universitetin e Durrësit.

Në programin e studimit Master profesional “Mësues për Gjuhën Shqipe dhe Letërsinë, studenti nëpërmjet praktikës profesionale fiton 12 kredite. Gjatë praktikës, ai duhet të kryejë gjithsej 300 orë, nga të cilat 72 orë në klasë dhe 228 jashtë klasës. Nga orët e mësimi studenti duhet të kalojë 60 orë në një shkollë publike ose jopublike dhe 12 orë në trajnime.

Në semestrin e katërt të Masterit Profesional, shefi i Departamentit përcakton pedagogun udhëheqës që udhëzon studentët gjatë kohës së kryerjes së praktikës. Pedagogu kontakton me studentët dhe u kërkon atyre të plotësojnë një formular aplikimi, në të cilin ai për zgjedh një institucion edukativ, ku dëshiron të kryejë praktikën mësimore. Më pas kërkesa e studentëve miratohet nga pedagogu që udhëheq praktikën dhe dërgohet në Drejtoritë Arsimore Rajonale, me të cilat Universiteti “Aleksandër Moisiu” ka bërë marrëveshje. Pas miratimit studenti paraqitet në institucionin edukativ dhe nis procesin e praktikës, i cili zgjat 3 muaj. Përgjatë kohës që studenti ndjek praktikën, duhet të takohet me pedagogun udhëheqës të praktikës të paktën njëherë në javë.

Studentët duhet të kenë kryer të gjitha detyrimet akademike dhe administrative që lidhen me programin e studimit përpara se të fillojë praktika. Studentët e pranuar për të ushtruar praktikën mësimore duhet të kenë fituar paraprakisht 88 kredite.

Kurrikula e trajnimit fillestar të mësuesve

Sipas të dhënave nga raporti i formimit fillestar të mësuesve përpiluar nga IZHA¹⁵, kurrikula e trajnimit fillestar të mësuesve është e strukturuar kryesisht në dy blloqe kryesore:

- Në bllokun e formimit të përgjithshëm psiko-pedagogjik. Ky bllok ofrohet dhe zhvillohet në mënyrë të barabartë për të gjitha profilet në një Universitet të caktuar, dhe zë rreth 25% të kurrikulës në studimet master. Zhvillohet kryesisht në Universitetin e Tiranës dhe Shkodrës.

- Në bllokun e formimit që lidhet me aftësitë didaktike dhe shkencore të lëndës. Kjo pjesë e kurrikulës është hartuar dhe zhvilluar nga fakultetet ose universitetet që përgatisin mësues dhe rezulton të jetë e larmishme në programe të ndryshme të formimit të mësuesve.

Por ka edhe institucione të arsimit të lartë që e kanë organizuar kurrikulën e trajnimit fillestar në katër blloqe kryesore, përkatësisht:

¹⁵ Instituti i Zhvillimit të Arsimit. (2016). *Raporti i formimit fillestar të mësuesve në institucionet e arsimit të lartë shqiptar*. marrë në janar, 2020, nga <http://izha.edu.al/new/wp-content/uploads/2017/03/Raporti.pdf>.

Rëndësia e praktikës mësimore në programet e formimit ...

-blloku i parë: formimi i përgjithshëm pedagogjik-psikologjik, i cili zhvillohet si një kurrikul e përbashkët për të gjithë studentët e Masterit shkencor në mësuesi, me 30 kredite dhe shtrirje në një semestër;

- Blloku i dytë ka të bëjë me formimin e thellë në fushën e kompetencës profesionale sipas drejtimit përkatës të shkencës natyrore;

- Blloku i tretë është krijuar si një bllok aftësish dhe kompetencash didaktike dhe eksperimentale;

- Blloku i katërt është formatuar në bazë të punës së pavarur dhe praktikës së njohurive dhe kompetencave të fituara. (Kurrikula në Universitetin e Tiranës, Fakulteti i Shkencave të Natyrës¹⁶)

Ndërsa në Universitetin e Durrësit, programet që përgatisin mësues, përmbajnë disiplinat themelore të formimit (kulturore, psikologjike dhe pedagogjike) dhe disiplina të veçanta formimi, duke i kushtuar vëmendje të veçantë punimit të mikrotezës, duke u përqendruar kryesisht në mësimdhënie dhe probleme të ndryshme që lidhen me të. Sidoqoftë, vërehet se praktika profesionale zë më pak hapësirë sesa formimi pedagogjik dhe formimi lëndor. Në UAMD praktikës i janë vendosur 12 kredite dhe ky numër është pak a shumë i njëjtë për shumicën e IAL-ve që përgatisin mësues në të gjithë vendin.

Më poshtë jepet si shembull kurrikula e programit Master professional “Mëues për gjuhën shqipe dhe letërsinë” në UAMD.

	Viti akademik	Tipologjia	Lëndët	Kreditet	Orët	leksione	Seminare	Praktika	Përgatitja individuale	Orët/total
018-2020	2018-2019	B	Shkenca edukimi	4	45	30	15	0	55	100
018-2020		B	Semantikë/ Stilistikë	6	90	60	30	0	60	150

¹⁶ Instituti i Zhvillimit të Arsimit. (2016). *Raporti i formimit fillestar të mësuesve në institucionet e arsimit të lartë shqiptar*. marrë në janar, 2020, nga <http://izha.edu.al/new/wp-content/uploads/2017/03/Raporti.pdf>.

MANJOLA LUMANI (ZAÇELLARI)

018-2020	C	Psikologji edukimi	5	45	30	15	0	80	125
018-2020	B	Letërsi e krahasuar	5	45	30	15	0	80	125
018-2020	A	Metodologji e mësimeve në gjuhë dhe letërsi	6	90	60	30	0	60	150
018-2020	C	Zhvillim kurrikule	4	45	30	15	0	55	100
018-2020	B	Gramatikë e zbatuar	6	90	60	30	0	60	150
018-2020	B	Letërsi për fëmijë	5	45	30	15	0	80	125
018-2020	A	Seminar kërkimor	4	45	30	15	0	55	100
018-2020	B	Sociolinguistikë e avancuar	5	45	30	15	0	80	125
018-2020	B	Kulturë gjuhe	4	45	30	15	0	55	100
018-2020	C	Lëndë me zgjedhje	6	90	60	30	0	60	150
Sum			60	540	360	180	0	860	1500
018-2020	C	Antropologji kulturore	4	45	30	15	0	55	100
018-2020	B	Teoritë modern në letërsi	4	45	30	15	0	55	100
018-2020	C	Politikat dhe legjislacioni në arsim	4	45	30	15	0	55	100
018-2020	B	Gjuhësi teorike	4	45	30	15	0	55	100
018-2020	B	Letërsi shqipe bashkëkohore	4	45	30	15	0	55	100
	C	Komunikimi dhe etika	4	45	30	15	0	55	100

Rëndësia e praktikës mësimore në programet e formimit ...

018-2020									
018-2020	C	Histori e institucioneve arsimore	4	45	30	15	0	55	100
018-2020	D	Praktika mësimore	12					300	300
018-2020	E	Teza	20					500	500

Siç vërehet edhe në tabelën më sipër, të dhënat tregojnë se praktika mësimore vlerësohet me më pak kredite në krahasim me lëndët e formimit pedagogjik (Shkenca Edukimi; Psikologji Edukimi; Metodologjia e mësimdhënies në Gjuhë dhe Letërsi, Zhvillimi i Kurrikulave; Politikat dhe legjislacioni në arsim; Historia e Institucioneve Arsimore) dhe lëndët e formimit gjuhësor/ lëndët e specialitetit (Semantikë/Stilistikë, Letërsi e Krahasuar, Gramatikë e Zbatuar, Letërsi për Fëmijë, Seminar Kërkimor, Sociolinguistikë e Avancuar, Kultura e Gjuhës, Antropologjia Kulturore, Teoria Letrare Moderne, Gjuhësia Teorike, Letërsi shqipe Bashkëkohore). Përveç kësaj, hasen edhe probleme të tjera në lidhje me realizimin e praktikës mësimore nga studentët dhe që lidhen kryesisht me shkollat ku ata e zhvillojnë praktikën, mënyrën se si vlerësohen, shpërndarjen e tyre në shkolla, mentorimin nga universiteti dhe shkolla, çka dëshmon se ky proces nuk kryhet sipas standardeve evropiane.

Përfundime

Praktika mësimore është një element kyç për aftësimin fillestar të mësuesve në Shqipëri, i cili zhvillohet kryesisht në semestrin e fundit të programit të studimit Master dhe zë rreth 10 % të kurrikulës. Ky proces kryhet si në shkollat 9-vjeçare ashtu edhe në ato të mesme. Por, me gjithë reformat arsimore të ndërmarra, kjo hallkë e rëndësishme siç është procesi i praktikës mësimore shoqërohet me problematika të ndryshme, të cilat kërkojnë rregullim ligjor dhe angazhimin e të gjitha palëve të interesuara të përfshira në proces për ta bërë atë sa më të efektshëm.

BIBLIOGRAFI

- Kasanda, CD. (1995). *Teaching practice at the University of Namibia: Views from student teachers*. Zimbabwe Journal of Educational Research, 7:57-68.
- Perry, R. (2004). *Teaching practice for early childhood: A guide for students*. Routledge.
- Kiggundu, E. & Nayimuli, S. (2009). *Teaching practice: a make or break phase for student teachers*, South African journal of education, 29.3. f. 347.
- Marais, P. & Meier, C. (2004). *Hear our voices: Student teachers' experiences during practical teaching*. F. 221.
- Stones, E. & Morris, M. (1972). *Teaching practice: problems and perspectives: a reappraisal of the practical professional element in teacher preparation*. Methuen.
- European Commission. (2014). *Initial teacher education in Europe: an overview of policy issues*. marrw 2020, nga https://ec.europa.eu/assets/eac/education/experts-groups/2014-2015/school/initial-teacher-education_en.pdf
- Mannathoko, M. (2013). *Does teaching practice effectively prepare student-teachers to teach creative and performing arts? The case of Botswana*. International Journal of Higher Education. f. 115.
- Instituti i Zhvillimit të Arsimit. (2016). *Raporti i formimit fillestar të mësuesve në institucionet e arsimit të lartë shqiptar*. marrë në janar, 2020, nga http://izha.edu.al/new/wp_content/uploads/2017/03/Raporti.pdf.
- Ministria Arsimit dhe Sportit. (2015). *Ligji për arsimin e lartë dhe kërkimin shkencor në institucionet e arsimit të lartë në Republikën e Shqipërisë*. marrë në 2019, nga http://umt.edu.al/new/rregullore/Ligj_80-2015-22-07-2015.pdf.
- Haxhiymeri, E, N. Mita, (2014). *Zhvillimi Profesional dhe Vlerësimi i Mësuesve në Shqipëri*, Koalicioni për Edukimin e Fëmijëve në Shqipëri, Tiranë.
- Universities UK. (2014). *The founding environment for universities, The impact of teacher training reform on English higher education institutions*. marrw në 2020 nga

<https://www.universitiesuk.ac.uk/policy-and-analysis/reports/Documents/2014/impact-of-itt-reforms-on-english-heis.pdf>

Zaçellari Lumani, M. (2019). "Teaching Practice in the Albanian Context: Student-Teachers' Perceptions regarding their Experience in Teaching", Kreu 11, në *Rethinking Teacher Education for the 21st Century*, Botues: Verlag Barbara Budrich. Poloni.